

Rośliny zielarskie kosmetyki naturalne i żywność funkcjonalna

Medycyna naturalna w onkologii

Monografia naukowa IV Międzynarodowej Konferencji:
Rośliny zielarskie, kosmetyki naturalne i żywność funkcjonalna.
Medycyna naturalna w onkologii, Krosno, 11–12 maja 2017

Redakcja naukowa:
Grzegorz Bazylak
Adam Kaznowski
Henryk Różański

**Państwowa Wyższa
Szkoła Zawodowa**
im. Stanisława Piłonia
w Krośnie

UNIWERSYTET
PRZYRODNICZY
WE WROCŁAWIU

Krosno–Wrocław 2017

Komitet naukowy i recenzenci

Prof. dr hab. Roman Kołacz (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu) PRZEWODNICZĄCY
Prof. dr hab. Rafał Matkowski (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu) PRZEWODNICZĄCY
Prof. dr hab. Ryszard Andrzejak (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu)
Prof. dr hab. Grzegorz Bazylak (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Collegium Medicum w Bydgoszczy)
Prof. dr hab. Marek Bębenek (Dolnośląskie Centrum Onkologii we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Stanisław Boryczka (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)
Prof. dr hab. Józefa Chrzanowska (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Zbigniew Dobrzański (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Piotr Dzięgiel (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Anna Goździcka-Józefiak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
Prof. dr hab. Jan Grajewski (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)
Prof. dr hab. Paweł Januszewicz (Uniwersytet Rzeszowski w Rzeszowie)
Prof. dr hab. Adam Kaznowski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
Prof. dr hab. Andrzej Klasik (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)
Prof. dr hab. Brygida Knysz (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Aleksander Koll (Niepubliczna Wyższa Szkoła Medyczna we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Jerzy T. Marcinkowski (Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu)
Prof. dr hab. Roman Niżnikowski (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie)
Prof. dr hab. Jan Oszmiański (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Maria Ruda (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie)
Prof. dr hab. Andrzej Szuba (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Tadeusz Trziszka (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Iwona Wawer (Warszawski Uniwersytet Medyczny)
Prof. dr hab. Zenon Węglarz (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie)
Prof. dr hab. Aneta Wojdyło (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)
Prof. dr hab. Marek Ziętek (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu)
Dr hab. Iłona Kaczmarczyk-Sedlak (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)
Dr hab. Łukasz Łuczaj (Uniwersytet Rzeszowski w Rzeszowie)
Dr hab. Adam Maciejczyk (Dolnośląskie Centrum Onkologii we Wrocławiu)
Dr hab. Krzysztof Marycz (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)
Dr hab. Anna Sokół-Łętowska (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)
Dr hab. Adam Stebel (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)
Dr hab. Antoni Szumny (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu)
Dr hab. Magdalena Twarużek (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)
Dr hab. Dorota Waśko-Czopik (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu)
Dr hab. Danuta Zarzycka (Uniwersytet Medyczny w Lublinie)
Dr Izabela Betlej (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie)
Dr Józef Forgacz (Dolnośląskie Centrum Onkologii we Wrocławiu)
Dr Ryszard Kacała (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu)
Dr Janusz Kilar (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie)
Dr Barbara Krochmal-Marczak (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie)
O. dr Marcin Pietryja (Klasztor Braci Mniejszych Franciszkanów w Katowicach-Panewnikach, Herbarium św. Franciszka)
Dr Renata Rabiasz (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie)
Dr Henryk Różański (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie)
Dr Dominik Wróbel (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie)
Dr Marcin Ziętek (Dolnośląskie Centrum Onkologii we Wrocławiu)

ISBN 978-83-64457-36-4

Copyright by Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie, Krosno 2017

Projekt okładki
Anna Czerny / www.annczerny.pl

Redakcja
Edyta Czerny
Anna Gaudy

Korekta
Zespół

Wydawca:

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigonia w Krośnie, Krosno 2016
Rynek 1, 38-400 Krosno
tel. 013-43-755-00, fax 013-43-755-11, e-mail: pwsz@pwsz.krosno.pl
www.pwsz.krosno.pl

Opracowanie merytoryczne, przygotowanie do druku:

www.edycja.katowice.pl, 501 810 993, e-mail: edytaczerny@edycja.katowice.pl

Spis treści

Contents

Wprowadzenie: Raison d'état: czyli przyczyna stanu... Introduction: Raison d'état: or the reason of state... Józef Forgacz	9
--	---

Infekcje, biokancerogeny, otyłość w etiologii nowotworów

Toksyny drobnoustrojów zagrożeniem bezpieczeństwa żywności Microbial toxins: a threat to food safety Adam Kaznowski	35
--	----

Epidemia otyłości i wzrost ryzyka chorób nowotworowych u ludzi Epidemic obesity and increased risk of cancer diseases in humans Agnieszka Jaworowska, Tai-Long Pan, Maria E. Monge, Marcin Siepak, Grzegorz Bazylak	50
--	----

Substancje roślinne stosowane do neutralizacji i eliminacji wewnątrzkomórkowych bakterii <i>Chlamydia pneumoniae</i> jako potencjalnego czynnika stymulującego niekontrolowany przyrost masy ciała i wzrost ryzyka chorób nowotworowych u ludzi Plant origin compounds used for neutralization and elimination of intracellular bacteria <i>Chlamydia pneumoniae</i> as a potential factor stimulating development of non-controlled obesity and increased risk of cancer diseases in humans Agnieszka Jaworowska, Tai-Long Pan, Maria E. Monge, Marcin Siepak, Grzegorz Bazylak	79
---	----

Fitozwiązki i leki ziołowe w terapii nowotworów

Istota dynamicznych leków kompleksowych dra Gerharda Madausa. Wybrane przeciwnowotworowe preparaty dra Gerharda Madausa. Potencjalne możliwości użycia oligopleksów dra Gerharda Madausa w onkologii The essence of dynamic complex drugs by Dr. Gerhard Madaus. Selected anti-cancer preparations by Dr. Gerhard Madaus. Potential possibilities of using oligoplexes by Dr. Gerhard Madaus in oncology Henryk Różański, o. Marcelin Jan Pietryja	111
---	-----

Fitoterapia onkologiczna wczoraj i dziś Oncological phytotherapy in past time and today Aleksandra Bożyk, Maciej Strzemski, Kamila Wojas-Krawczyk, Paweł Krawczyk	125
--	-----

Właściwości farmakologiczne berberyny i jej pochodnych Pharmacological properties of berberine and its derivatives Anna Goździcka-Józefiak, Alicja Warowicka, Robert Nawrot	145
--	-----

Przepękla ogórkowata (<i>Momordica charantia</i> L.) – właściwości biologiczne i możliwe kierunki zastosowania w leczeniu i profilaktyce Bitter melon (<i>Momordica charantia</i> L.) – biological properties and potential usage in therapy and prophylaxis Agnieszka Białek, Aneta Leszczyńska, Andrzej Tokarz	156
--	-----

Prozdrowotne i przeciwnowotworowe właściwości katechin w wodnych naparach zielonej i czarnej herbaty *Camelia sinensis* L.

Health-promoting and anticancer properties of catechins from aqueous infusions of green and black tea *Camelia sinensis* L.

Tomasz Przybysz, Amel Bouzabata, Lígia Rebelo Gomes, Grzegorz Bazylak..... 173

Przykłady stosowania ziół i preparatów ziołowych w okresie po brachyterapii wybranych typów nowotworów, na podstawie ankiet przeprowadzonych w sklepach zielarsko-medycznych oraz Gabinetach Porad Zielarskich

Examples of use of herbs and herbal preparations in the period after brachytherapy of selected types of cancers, on the basis of surveys conducted in the herbal and medical stores and the Herbal Consultation Room

Arkadiusz Ciołkowski, Renata Stono-Ciołkowska 211

Dobór roślin do ogrodów terapeutycznych

Selection of plants for therapeutic gardens

Marta Pisarek, Marta Gargała-Polar, Zbigniew W. Czerniakowski, Tomasz Olbrycht,

Monika Kucharska-Świerszcz 226

Żywność funkcjonalna w chemoprewencji nowotworów

Hydrolizaty białkowe i peptydy jako cenne składniki żywności funkcjonalnej

Protein hydrolysates and peptides as important components of functional food

Anna Dąbrowska, Marek Szoltyś, Konrad Babij, Józefa Chrzanowska..... 237

Mleko kozie w profilaktyce i leczeniu chorób nowotworowych

Goat milk for the prevention and treatment of cancer

Żaneta Szymańska, Roman Niżnikowski, Marcin Świątek, Paulina Michałek..... 249

Wartość prozdrowotna i znaczenie gospodarcze gryki (*Fagopyrum esculentum* M.)

Pro-health value and economic importance of buckwheat (*Fagopyrum esculentum* M.)

Barbara Krochmal-Marczak, Barbara Sawicka, Renata Tobiasz-Salach, Bernadetta Bienia..... 260

Nasiona lnu zwyczajnego (*Linum usitatissimum* L.) i ich składniki w prewencji chorób nowotworowych

Flax seeds (*Linum usitatissimum* L.) and its components in prevention of cancer diseases

Grażyna Silska..... 272

Naturalne związki pochodzenia roślinnego jako nutraceutyki stosowane w profilaktyce chorób nowotworowych

Natural compounds of plant origin as nutraceutics used in cancer prevention

Lidia Czernicka, Zbigniew Marzec 305

Zawartość witaminy C w bulwach ziemniaka w zależności od właściwości odmianowych i stosowanego nawożenia dolistnego

Vitamin C content in potato tubers depending on varietal properties and applied foliar fertilization

Bernadetta Bienia, Barbara Sawicka, Barbara Krochmal-Marczak 323

Zawartość chlorofilu jako wskaźnik potencjału zdrowotnego soków z liści wybranych roślin

Chlorophyll content as an indicator of health potential of leaves juices from selected plants

Małgorzata Karbarz, Kinga Stawarczyk, Magdalena Duda, Łukasz Łuczaj 335

Czy związki polifenolowe zawarte w czystku siwym *Cistus incanus* L. mogą znaleźć zastosowanie w profilaktyce nowotworów?

Is it possible to use polyphenol compounds from the hairy rockrose *Cistus incanus* L. for cancer prevention?

Sylwia Cyboran-Mikołajczyk, Dorota Bonarska-Kujawa, Katarzyna Męczarska, Aleksandra Włoch, Jan Oszmiański, Robert Paślawski, Halina Kleszczyńska 357

Substancje bioaktywne w wybranych suplementach diety

Bioactive substances in selected dietary supplements

Anna Sokół-Łętowska, Alicja Z. Kucharska..... 370

Potrzeba rzetelnej informacji o suplementacji diety wybranymi substancjami roślinnymi w chorobach nowotworowych

Requirement of reliable information considering dietary supplementation by validated-phytocompounds in cancer diseases

Krzysztof Błęcha 382

Posłowie czyli *linque de fuite*

Postscriptum or *line the escape*

Grzegorz Bazylak..... 391

Indeksy

Indeks nazwisk..... 407

Indeks rzeczowy..... 411